

УДК 911.3

Пестушко В.Ю.

ПРОБЛЕМИ СТАТИСТИЧНОГО ОБЛІКУ В'ЇЗНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена проблемам статистичного обліку на ринку в'їзного туризму в Україні, показано неузгодження між обсягами потоків іноземних туристів і доходами від експорту туристичних послуг, розкрито їх причини.

Article is devoted to statistical accounting on inbound tourism market in Ukraine, shows the mismatch between the volume of flows of foreign tourists and incomes from exports of travel services, reveals their reasons.

Постановка проблеми. Розвиток в'їзного туризму традиційно визнається пріоритетним напрямком на туристичних національних ринках, оскільки є важливим джерелом валютних надходжень і додатковим імпульсом розвитку соціальної сфери. З огляду на це, облік обсягу іноземного туризму має бути належним і забезпечувати наявність репрезентативних даних, які можливо було б порівняти з даними по інших національних ринках за тривалий період спостережень. Саме для цього у 2008 р. Всесвітня туристична організація (UNWTO) переглянула і удосконалила Міжнародні рекомендації щодо статистики в туризмі [4]. Попри те, що цей документ має лише рекомендаційний характер і чи навряд може вважатися остаточним, він безперечно вартий уваги.

Актуальність врахування зазначених рекомендацій UNWTO впливає з поточної ситуації на національному ринку туристичних послуг, який позиціонує себе (з огляду на державну статистичну звітність) як один зі світових лідерів за обсягами туристичних прибуттів. Однак, відсутність кореляції між туристичними потоками і доходами від туризму викликає серйозні сумніви щодо достовірності звітних матеріалів по туристичним прибуттям іноземних туристів до України.

Мета статті. Головною метою даної роботи є аналіз статистичних даних щодо туристичних прибуттів та доходів від в'їзного туризму в

Україні, співставлення цих даних і з'ясування причин невідповідності надходжень від іноземного туризму його обсягам.

Виклад основного матеріалу дослідження. Попри численні декларативні заяви з боку держави щодо підтримки туризму і деякі заходи з метою розвитку туристичного ринку в Україні, обсяги в'їзного туризму в нашій країні в останні десятиліття минулого (20-го) століття були незначними і помітно поступалися провідним країнам світу. Так, якщо в середині 1980-х рр. Україну щорічно відвідувало понад 0,5 млн. іноземних туристів, то в 1988 р. у Франції було зареєстровано понад 52 млн. прибуттів, у США – 39,5, в Іспанії – понад 34, в Італії – понад 26, Німеччині – понад 17 млн. прибуттів. Зауважимо, що наш західний сусід Польща мала у 1988 р. близько 2,5 туристичних прибуттів [5].

Розпад СРСР і подальші політичні події, а також економічні негаразди 1990-х рр. спричинили загальний занепад туризму в Україні. За деякими даними у 1992 р. Україну відвідало лише близько 120 тисяч. іноземних туристів [2]. Втім відносно достовірна статистична інформація щодо обсягів в'їзного туризму очевидно з'явилася лише з 1994 р. За даними Всесвітньої Ради з подорожей і туризму тоді в Україні було зареєстровано тільки 3,6 млн. прибуттів іноземних туристів. В 2002 р. цей показник уперше перевищив 10 млн. (10,5 млн.). А у 2007-2008 рр. Україна за туристичними прибуттями уже перебувала у провідній десятці світу (у 2007 р. 23,1 млн. – 8-е місце; у 2008 р. 25,4 млн. – 7-е місце) [3,4].

Глобальна фінансова та економічна криза негативно вплинула на туристичні потоки і упродовж двох останніх років (2009-2010 р.), Україна посідала на сучасному туристичному ринку 13-е місце за обсягом в'їзного туризму, маючи близько 21 млн. туристичних прибуттів. Проте, за прогнозами WTTC в поточному 2011 р. Україна знову може опинитися серед десяти країн, що найбільше від усіх інших приймають іноземних туристів (25,4 млн. за туристичних прибуттів).

На перший погляд, успіхи очевидні і навіть приголомшливі. Проте, зазвичай, провідні туристичні країни світу, які вирізняються серед інших обсягами іноземних туристів мають і відповідні доходи від міжнародного туризму. Яскравим прикладом цього є світова топ-десятка держав. Їхній перелік майже не змінюється як щодо прибуттів, так і щодо валютних надходжень від міжнародного туризму.

Між тим, Україна навіть у найкращі роки (2007 і 2008 рр.) заробляла на в'їзному туризмі лише 5,3-6,7 млрд. дол., посівши відповідно 43-е і 45-е місця у світі. Звісно, можна говорити про певні зрушення, зважаючи на те, що в 1988 р. доходи України від міжнародного туризму склали трохи більше, ніж 100 млн. доларів. Однак, порівняємо: Німеччина з близьким показником щодо прибуттів в 2007 р. (понад 24 млн.) одержала завдяки іноземним туристам 36 млрд. дол. (7-е місце у світі). Ще один приклад: Туреччина, яка мала гірший ніж Україна показник прибуттів іноземних туристів (понад 22 млн.) заробила у тому ж 2007 р. незрівнянно більше на міжнародному туризмі – 18,5 млрд. дол., посівши 10-е місце у світі. А

Польща, яка так само готується прийняти гостей на Євро-2012 і так само перебуває далеко від провідної десятки країн світу за доходами від в'їзного туризму, тим не менш одержала в 2007 р. (маючи «лише» 15 млн. прибуттів) близько 13 млрд. дол.

У 2009-2010 рр. Україна обіймала за доходами від міжнародного туризму 49-50-е місце у світі. Результати поточного, 2011 р. так само прогноуються невтішними для України, яка посідатиме за надходженнями від міжнародного туризму тільки 49-е місце. І це, попри прогнозні більш як 25 млн. прибуттів! [5].

Отже, офіційні дані щодо обсягів іноземних туристичних прибуттів в Україну вочевидь не корелюються із доходами від міжнародного туризму. Причина – некоректність обліку туристичних потоків всупереч розробленим UNWTO рекомендаціям [4]. Результати ігнорування належної методики статистичного обліку туристів добре видно на прикладі наведених Держкомстатом узагальнених даних щодо обсягів в'їзного потоку в Україну іноземних громадян в рекордному 2008 р. Загалом цей потік й справді сягав тоді приблизно 25 млн. Але ж сюди було зараховано категорії відвідувачів, які аж ніяк не належать до туристів – поїздки дипломатичні, з метою працевлаштування та імміграції (на постійне місце проживання) і навіть екскурсійні (одноденні відвідувачі) [1].

Ось чому за такої вражаючої цифри щодо «туристичних» прибуттів (начебо 25 млн.) у 2008 р. усіма суб'єктами туристичної діяльності України було обслуговано трохи більше ніж 3 млн. Втім, це з урахуванням внутрішніх туристів і резидентів, які виїжджали за кордон. Реальна кількість іноземних туристів, які були обслуговані (тобто вони заплатили за туристичні послуги) становила у 2008 р. лише близько 373 тис. іноземних туристів. Очевидно, саме вони і забезпечили країні вище названі валютні доходи. Усі інші витрати залишаються поза офіційним обліком. Адже особливо велику частку відвідувачів складають ті, що приїжджають до України з приватною метою. Це, зокрема визнає і сам Держтуризмкурортів, у звіті якого за минулий рік зазначено, що зростання обсягів в'їзного потоку протягом 2010 р. відбулося за рахунок зростання числа поїздок з приватною метою. Якщо у 2009 р. кількість поїздок з приватною метою перевищувала 18 млн., то у 2010 р. чисельність таких поїздок зросла ще на 4 %. Загалом на такі поїздки, що Держтуризмкурортів визначає як «приватний туризм» припадає 90% в'їзного потоку. Тлумачення поняття «приватний туризм» відсутнє у звітах Держтуризмкурортів, але очевидним є те, що витрати відвідувачів цієї категорії невідомі. Так само не відомо, чи правомірно відносити ці витрати до туристичних. Між тим, чисельність поїздок організованого в'їзного туризму до України становила в 2010 р. лише 1,2 млн. осіб. При цьому зареєстроване падіння обсягу порівняно з 2009 р. на 17%. Особливо несприятливим для України є падіння в'їзного туристичного потоку з країн Європейського Союзу, яке відбулося в основному за рахунок зменшення кількості подорожуючих з Польщі (-18 %), Румунії (-15 %), Данії (-6 %),

Великобританії (-4 %) [1]. Отже, як і в попередні роки, попри «оптимістичні» прогнози щодо зростання обсягів іноземного туризму, зростання доходів України від експорту туристичних послуг ймовірно не варто очікувати.

Висновки. Аналіз реальної ситуації з в'їзними потоками іноземних туристів в Україні свідчить про неправомірність поширеної офіційної інформації щодо їх стрімкого зростання і, як наслідок, перебування України серед провідних туристичних держав світу за обсягами в'їзного туризму. Попри існуючі міжнародні рекомендації щодо статичного обліку в туризмі, до міжнародних туристів в Україні зараховують категорії відвідувачів, які не належать до таких. Останні складають левову частку в'їзного потоку іноземних громадян, а їхні витрати у межах країни не підлягають обліку. Як наслідок, спостерігається очевидне неузгодження між стрімким зростанням обсягів іноземного туризму і доходами, які він має забезпечувати.

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Федорченко В. К, Дьорова Т. А. Історія туризму в Україні: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 2002. – 195 с.
3. World Tourism Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.world-tourism.org
4. World Tourism Organization International Recommendations for Tourism Statistics 2008 Madrid and New York, 2008. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unwto.org/facts/eng/methodological.htm#3>
5. World Travel & Tourism Council [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wttc.org/eng/Home/>